ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (štvrtá komora)

z 26. mája 2011 *

Vo veci C-293/10,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Landesgericht Innsbruck (Rakúsko) z 22. apríla 2010 a doručený Súdnemu dvoru 14. júna 2010, ktorý súvisí s konaním:

Gebhard Stark

proti

D.A.S. Österreichische Allgemeine Rechtsschutzversicherung AG,

SÚDNY DVOR (štvrtá komora),

v zložení: predseda štvrtej komory J.-C. Bonichot, sudcovia K. Schiemann, L. Bay Larsen, C. Toader (spravodajkyňa) a A. Prechal,

generálna advokátka: V. Trstenjak,
tajomník: A. Calot Escobar,

* Jazyk konania: nemčina.

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— G. Stark, v zastúpení: H. Kofler, Rechtsanwalt,

— D.A.S. Österreichische Allgemeine Rechtsschutzversicherung AG, v zastúpení: E. R. Karauscheck, Rechtsanwalt,

— rakúska vláda, v zastúpení: E. Riedl, splnomocnený zástupca,

— Európska komisia, v zastúpení: K.-Ph. Wojcik a N. Yerrell, splnomocnení zástupcovia,

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálnej advokátky, že vec bude prejednaná bez jej návrhov,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 4 ods. 1 smernice Rady 87/344/EHS z 22. júna 1987 o koordinácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení týkajúcich sa poistenia právnej ochrany (Ú. v. ES L 185, s. 77; Mim. vyd. 06/001, s. 187).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi poisťovňou D.A.S. Österreichische Allgemeine Rechtsschutzversicherung AG (ďalej len „D.A.S.“) a Gebhardom Starkom, ktorý sa týkal najmä platnosti ustanovenia nachádzajúceho sa vo všeobecných podmienkach poistenia právnej ochrany a umožňujúceho poisťovateľovi obmedziť svoje poistné plnenia na základe tejto poistnej zmluvy len na náhradu sumy, ktorá bola riadne požadovaná právnym zástupcom so sídlom v mieste sídla súdu rozhodujúceho o veci, ktorá spadá do pôsobnosti uvedenej poistnej zmluvy.

Právny rámec

Právna úprava Únie

3 Jedenáste odôvodnenie smernice 87/344 stanovuje:

„keďže záujem osôb, ktoré majú krytie právnej ochrany znamená, že poistená osoba musí dokázať vybrať si právnika alebo inú osobu náležito kvalifikovanú podľa vnútroštátneho práva pri ľubovoľnom vyšetrovaní alebo konaní [ľubovoľnom súdnom alebo správnom konaní – *neoficiálny preklad*] a vždy, keď sa vyskytne konflikt záujmov“.

4 V článku 1 smernice sa uvádza:

„Účelom tejto smernice je koordinovať ustanovenia zákonov, iných právnych predpisov alebo správnych opatrení týkajúcich sa poistenia právnej ochrany… s cieľom zjednodušiť účinné uplatňovanie slobody usadiť sa a vylúčiť podľa možností akýkoľvek konflikt záujmov, ktorý by vznikol najmä zo skutočnosti, že poisťovateľ kryje inú

osobu alebo kryje osobu v súvislosti tak s právnou ochranou, ako aj akýmkoľvek iným odvetvím…, a ak by taký konflikt vznikol, umožniť jeho riešenie."

5 Článok 2 ods. 1 tejto smernice znie:

„Táto smernica sa vzťahuje na poistenie právnej ochrany. Tá spočíva v záväzku poisťovne znášať za úhradu poistného náklady na súdne konanie a poskytovať iné služby priamo spojené s poistným krytím, najmä z hľadiska:

— zabezpečenia náhrady za stratu, poškodenie alebo úraz utrpený poistenou osobou, mimosúdnym vysporiadaním alebo prostredníctvom občianskeho alebo trestného konania,

— obhajobou alebo zastupovaním poistenej osoby v občianskom, trestnom, správnom alebo inom konaní alebo v súvislosti s akoukoľvek pohľadávkou uplatňovanou proti nej."

6 Článok 4 ods. 1 tejto smernice stanovuje:

„Akákoľvek zmluva o poistení právnej ochrany bude vyslovene uznávať, že:

a) poistená osoba má právo slobodného výberu právnika alebo inej osoby náležito kvalifikovanej podľa vnútroštátneho práva s cieľom obhajovať, zastupovať alebo slúžiť záujmom poistenej osoby v akomkoľvek vyšetrovaní alebo konaní;

b) poistená osoba si slobodne vyberie právnika alebo, ak to uprednostní a pokiaľ to umožňuje vnútroštátne právo, akúkoľvek inú náležito spôsobilú osobu, ktorá bude slúžiť jej záujmom vždy, keď vznikne konflikt záujmov."

Vnútroštátna právna úprava

7 Podľa § 23 ods. 1 zákona o tarifných odmenách advokátov (Rechtsanwaltstarifsgesetz, ďalej len „RATG") sa pri odmeňovaní určitých vedľajších úkonov advokátov v občianskych sporoch uplatňuje jednotná paušálna sadzba.

8 V zmysle § 23 ods. 5 RATG sa však časť jednotnej sadzby pripadajúca na tieto úkony zdvojnásobuje, ak advokát poskytuje právne služby v mieste, ktoré je mimo sídla jeho kancelárie.

9 Rakúsky zákonodarca prebral článok 4 smernice 87/344 prostredníctvom § 158k zákona o poistných zmluvách (Versicherungsvertragsgesetz, ďalej len „VersVG"), ktorý znie:

„1. Poistený je oprávnený slobodne si zvoliť na svoje zastupovanie v akomkoľvek súdnom alebo správnom konaní náležite kvalifikovaného zástupcu oprávneného zastupovať účastníkov konania na základe svojho povolania. Okrem toho si poistený môže slobodne zvoliť advokáta na ďalšiu ochranu svojich právnych záujmov, pokiaľ dochádza ku konfliktu záujmov s poisťovateľom.

2. V poistnej zmluve môže byť stanovené, že poistený si môže na zastupovanie v súdnom alebo správnom konaní zvoliť len osoby oprávnené zastupovať účastníkov konania na základe svojho povolania, ktoré majú svoje kancelárie v mieste sídla súdneho alebo správneho orgánu príslušného pre konanie v prvom stupni. V prípade, že v tomto sídle nemajú svoju kanceláriu aspoň štyri osoby, ktoré spĺňajú uvedené podmienky, musí byť právo výberu rozšírené na osoby z obvodu Gerichtshof erster Instanz (súd prvého stupňa), v ktorom sa dotknutý orgán nachádza.

...“

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

10 G. Stark a poisťovňa D.A.S. uzavreli v roku 1997 zmluvu o poistení právnej ochrany. Táto zmluva zhŕňala najmä právnu ochranu v prípade pracovnoprávnych sporov na pracovných súdoch a ako vedľajšie plnenie poistenie právnej ochrany pre osoby vykonávajúce vedľajšiu samostatnú zárobkovú činnosť.

11 Uvedená zmluva bola založená na všeobecných podmienkach poistenia právnej ochrany (Allgemeine Bedingungen für die Rechtsschutzversicherung) z roku 1997 (ďalej len „ARB 97“). Článok 10 týchto podmienok vyplýva priamo z § 158k VersVG a znie:

„1. Poistený je oprávnený slobodne si vybrať na zastupovanie pred súdmi alebo správnymi orgánmi náležite kvalifikovaného zástupcu oprávneného zastupovať účastníkov konania na základe svojho povolania (advokát, notár atď.). Poisťovateľ

je povinný informovať poisteného o jeho práve výberu, pokiaľ poistený požiada o poistenie právnej ochrany na účely začatia súdneho alebo správneho konania.

…

3. Právo výberu [zástupcu] podľa bodu 1... sa vzťahuje len na osoby, ktoré majú sídlo kancelárie v sídle súdu alebo správneho orgánu príslušného pre konanie v prvom stupni. Ak v sídle tohto súdu alebo správneho orgánu nemajú sídlo kancelárie najmenej štyri takéto osoby, rozširuje sa právo výberu na osobu oprávnenú na zastupovanie so sídlom v obvode príslušného Landesgericht (krajinský súd).

…“

12 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že v rozsudku zo 16. decembra 2009 Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd) v podstate potvrdil ciele sledované § 158k ods. 2 VersVG a rozhodol, že bod 3 uvedeného článku 10 sa má vykladať v tom zmysle, že poistený si tiež môže zvoliť advokáta „mimo sídla príslušného súdu“, ak sa tento advokát zaviaže fakturovať svoje náklady a odmenu rovnako ako advokát so sídlom v mieste sídla príslušného súdu prvého stupňa.

13 G. Stark má bydlisko v Landecku (Rakúsko), približne 600 km od Viedne. Dňa 24. marca 2006 podal spolu so štyrmi ďalšími osobami žalobu na Arbeits- und Sozialgericht Wien (Súd pre pracovné a sociálne veci vo Viedni) proti svojmu bývalému zamestnávateľovi. G. Stark a ostatní žalobcovia slobodne poverili zastupovaním pred týmto súdom advokáta so sídlom v Landecku.

14 D.A.S. potvrdila listom z 8. mája 2006, že nahradí trovy súdneho konania pred Arbeits- und Sozialgericht Wien, pričom spresnila, že nahradí len náklady, ktoré riadne fakturoval advokát so sídlom v mieste sídla uvedeného súdu.

15 Advokát G. Starka odpovedal v ten istý deň e-mailom a uviedol, že nebude fakturovať na základe sadzby advokáta, ktorého kancelária sa nachádza v rámci pôsobnosti súdu, keďže náklady spojené s pojednávaním vo Viedni sú pre jeho kanceláriu veľmi vysoké.

16 Na pojednávaní 4. júla 2008 na Arbeits- und Sozialgericht Wien účastníci tohto konania uzavreli dohodu o súdnom urovnaní.

17 D.A.S. zaplatila advokátovi G. Starka sumu 5 782,19 eura, ktorá zodpovedá nákladom a odmene advokáta so sídlom v rámci pôsobnosti Arbeits- und Sozialgericht Wien za právne služby poskytnuté v rámci tohto konania, pričom táto suma nebola vypočítaná podľa zdvojnásobenej jednotnej sadzby stanovenej v § 23 ods. 5 RATG, ale podľa základnej jednotnej sadzby vyplývajúcej z § 23 ods. 1. Táto suma nepokrývala celú výšku nákladov a odmeny, ktoré G. Starkovi fakturoval jeho advokát.

18 D.A.S. podala 27. februára 2009 proti G. Starkovi žalobu na Bezirksgericht Landeck (Okresný súd Landeck), ktorou sa domáhala zaplatenia poistného vo výške 211,46 eura splatného na základe zmluvy o poistení právnej ochrany.

19 Proti tejto žalobe uplatnil G. Stark námietku započítania založenú na pohľadávke vo výške 3 000 eur zodpovedajúcej nevyplatenej časti nákladov na právne služby

advokáta, ktorý ho obhajoval v rámci konania pred Arbeits- und Sozialgericht Wien, pričom zohľadnil uplatnenie zdvojnásobenej jednotnej sadzby stanovenej v § 23 ods. 5 RATG. V rámci poistenia právnej ochrany tak nastolil otázku zohľadnenia rozdielu medzi základnou a zdvojnásobenou jednotnou sadzbou za právne služby advokáta zodpovedajúce piatim pojednávaniam pred uvedeným súdom. Na podporu svojej námietky G. Stark uviedol, že ustanovenie § 158k ods. 2 VersVG, ako aj článku 10 bodu 3 ARB 97 je v rozpore s právom Únie.

20 Bezirksgericht Landeck vyhovel žalobe D.A.S., zamietol námietku započítania uplatnenú G. Starkom a zaviazal ho zaplatiť sumu 211,46 eura a úroky. Bezirksgericht Landeck vo svojom rozsudku konštatoval, že právo Únie nebráni uplatneniu § 158k ods. 2 VersVG, ktorého účinkom nie je obmedzenie slobody výberu, ale len finančné obmedzenie advokáta „mimo sídla príslušného súdu".

21 G. Stark podal proti tomuto rozsudku odvolanie na vnútroštátny súd, pričom opäť poukázal na to, že článok 4 smernice 87/344 bráni uplatneniu uvedeného § 158k ods. 2.

22 Za týchto okolností Landesgericht Innsbruck rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Má sa článok 4 ods. 1 smernice 87/344/EHS vykladať v tom zmysle, že mu odporuje § 158k ods. 2 [VersVG] a o neho sa opierajúce ustanovenie obsiahnuté vo všeobecných poistných podmienkach poisťovateľa právnej ochrany, podľa ktorého v poistnej zmluve môže byť stanovené, že poistený si môže na zastupovanie v súdnom alebo správnom konaní vybrať len také osoby oprávnené zastupovať účastníkov konania na

základe svojho povolania, ktoré majú svoje kancelárie v sídle súdneho alebo správneho orgánu príslušného pre konanie v prvom stupni?“

O prejudiciálnej otázke

23 Svojou otázkou sa Landesgericht Innsbruck v podstate pýta, či článok 4 ods. 1 smernice 87/344 bráni vnútroštátnej právnej úprave, podľa ktorej je možné v zmluve stanoviť, že poistený si môže na zastupovanie v súdnom alebo správnom konaní vybrať len také osoby oprávnené zastupovať účastníkov konania na základe svojho povolania, ktoré majú svoje kancelárie v sídle súdneho alebo správneho orgánu príslušného pre konanie v prvom stupni.

O prípustnosti

24 Podľa rakúskej vlády je položená otázka hypotetická, lebo výsledok konania nezávisí od odpovede na túto otázku, keďže žalovaný nie je v skutočnosti obmedzený vo svojom práve slobodne si vybrať advokáta.

25 Podľa ustálenej judikatúry je v tejto súvislosti odmietnutie rozhodnúť o prejudiciálnej otázke, ktorú položil vnútroštátny súd, možné len vtedy, ak je zjavné, že požadovaný výklad práva Únie nemá nijaký vzťah k existencii alebo predmetu sporu vo veci samej, ak ide o problém hypotetickej povahy, alebo tiež vtedy, ak Súdny dvor nemá k dispozícii skutkové a právne podklady nevyhnutné na užitočné zodpovedanie otázok,

ktoré sú mu položené (pozri najmä rozsudok z 24. júna 2008, Commune de Mesquer, C-188/07, Zb. s. I-4501, bod 30).

26 Ako bolo uvedené v bodoch 18 až 21 tohto rozsudku, rozhodnutie sporu vo veci samej závisí práve od otázky, či skutočnosť, že G. Stark nezískal náhradu všetkých nákladov a odmeny, ktoré mu fakturoval jeho advokát, ako by to bolo v prípade, keby si zvolil advokáta so sídlom vo Viedni, je v súlade s článkom 4 ods. 1 smernice 87/344.

27 Vnútroštátny súd teda potrebuje výklad tohto ustanovenia práva Únie, aby mohol rozhodnúť spor vo veci samej. Námietku neprípustnosti podanú rakúskou vládou treba preto zamietnuť.

O veci samej

28 Je potrebné poukázať na to, že tak z jedenásteho odôvodnenia smernice 87/344, ako aj z jej článku 4 ods. 1 vyplýva, že záujem poisteného na právnej ochrane predpokladá, že si môže v rámci akéhokoľvek súdneho alebo správneho konania vybrať svojho advokáta alebo akúkoľvek inú osobu náležite kvalifikovanú podľa vnútroštátneho práva.

29 V tejto súvislosti Súdny dvor už rozhodol, že slobodný výber zástupcu stanovený v tomto ustanovení má všeobecnú pôsobnosť a záväznú povahu (pozri rozsudok z 10. septembra 2009, Eschig, C-199/08, Zb. s. I-8295, bod 47).

30 Z toho vyplýva, že vnútroštátna právna úprava, ako je úprava vo veci samej, nemôže podľa výkladu, ktorý vyplýva z rozsudku Oberster Gerichtshof zo 16. decembra 2009 uvedeného v bode 12 tohto rozsudku, obmedziť tento slobodný výber len na advokátov, ktorých kancelária sa nachádza v mieste sídla súdneho alebo správneho orgánu príslušného pre konanie v prvom stupni, alebo len na advokátov, ktorí sa zaviažu fakturovať svoje náklady a odmenu tak, ako by to urobili advokáti uvedení ako prví.

31 V bodoch 65 a 66 už citovaného rozsudku Eschig však Súdny dvor konštatoval, že uvedená smernica nemá za cieľ úplnú harmonizáciu pravidiel týkajúcich sa zmlúv o poistení právnej ochrany, takže za súčasného stavu práva Únie majú členské štáty naďalej možnosť určiť režim uplatniteľný na uvedené zmluvy, ak je to v súlade s uvedeným právom, a najmä s článkom 4 smernice 87/344.

32 Otázku pokrytia nákladov spojených s právnymi službami právneho zástupcu, ktorej sa týka vec sama, táto smernica výslovne neupravuje. Jej ustanovenia a ani jej odôvodnenia totiž neumožňujú dospieť k záveru, že určenie sumy, ktorá má byť priznaná poisťovateľom právnej ochrany na základe pokrytia nákladov vynaložených osobou poverenou zastupovaním poistenca, je touto smernicou upravené.

33 Zo slobody výberu v zmysle článku 4 ods. 1 smernice 87/344 nevyplýva povinnosť členských štátov stanoviť poisťovateľom za každých okolností povinnosť pokryť všetky náklady vynaložené v rámci obhajoby poisteného, a to bez ohľadu na miesto, kde má osoba oprávnená zastupovať účastníkov konania na základe svojho povolania sídlo, v porovnaní s miestom sídla súdneho alebo správneho orgánu príslušného pre dané konanie, ak takáto sloboda nestráca svoj zmysel. Tak by to bolo v prípade, keby obmedzenie náhrady týchto nákladov *de facto* znemožňovalo rozumnú voľbu zástupcu zo

strany poisteného. V každom prípade je úlohou vnútroštátnych súdov, ktoré v tejto súvislosti rozhodujú, aby overili neexistenciou obmedzenia takejto povahy.

34 Okrem toho vnútroštátna právna úprava ako vo veci samej nevylučuje slobodu zmluvných strán dohodnúť sa, že poistenie právnej ochrany sa vzťahuje aj na náhradu nákladov spojených s právnymi službami právnych zástupcov, ktorí nemajú sídlo v mieste sídla príslušného súdu, prípadne za predpokladu platby vyššieho poistného zo strany poisteného.

35 V prejednávanej veci si G. Stark mohol zvoliť svojho advokáta bez toho, aby proti tomu poisťovateľ namietal. Ďalej mal znášať len náklady spojené so vzdialenosťou kancelárie jeho advokáta od sídla príslušného súdu, čo by v zásade nemalo obmedzovať slobodný výber advokáta, s výhradou preskúmania, ktoré v tejto súvislosti uskutoční vnútroštátny súd.

36 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy treba na položenú otázku odpovedať tak, že článok 4 ods. 1 smernice 85/344 sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni vnútroštátnemu ustanoveniu, podľa ktorého je možné v zmluve stanoviť, že poistený si v rámci poistenia právnej ochrany môže na zastupovanie v súdnom alebo správnom konaní vybrať len také osoby oprávnené zastupovať účastníkov konania na základe svojho povolania, ktoré majú svoje kancelárie v sídle súdneho alebo správneho orgánu príslušného v prvom stupni, ak sa toto obmedzenie, v záujme zachovania zmyslu slobody výberu osoby zastupujúcej poisteného, vzťahuje len na rozsah pokrytia nákladov súvisiacich s právnymi službami zástupcu poisťovateľom právnej ochrany a ak je náhrada skutočne vyplatená týmto poisťovateľom dostatočná, čo preverí vnútroštátny súd.

O trovách

37 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (štvrtá komora) rozhodol takto:

Článok 4 ods. 1 smernica Rady 87/344/EHS z 22. júna 1987 o koordinácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení týkajúcich sa poistenia právnej ochrany sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni vnútroštátnemu ustanoveniu, podľa ktorého je možné v zmluve stanoviť, že poistený si v rámci poistenia právnej ochrany môže na zastupovanie v súdnom alebo správnom konaní vybrať len také osoby oprávnené zastupovať účastníkov konania na základe svojho povolania, ktoré majú svoje kancelárie v sídle súdneho alebo správneho orgánu príslušného v prvom stupni, ak sa toto obmedzenie, v záujme zachovania zmyslu slobody výberu osoby zastupujúcej poisteného, vzťahuje len na rozsah pokrytia nákladov súvisiacich s právnymi službami zástupcu poisťovateľom právnej ochrany a ak je náhrada skutočne vyplatená týmto poisťovateľom dostatočná, čo preverí vnútroštátny súd.

Podpisy